

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 991.

CHICAGO, ILL., 9. SEPTEMBRA (SEPTEMBER 9, 1926.

LETO—VOL. XXI.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

PREPOVEDI, VZGOJA, VZROKI.

Kaj tira današnja mladina v pogubo?

Družba je v velikih skrbih. Kaj je z našo mladino? vprašuje. Čita vesti o umorih, ropih, posilstvah in drugih zločinih, v katere je zapletena mladina obojega spola, in se grabi za glavo. Včeraj so mladi fantje siloma ugrabili dekleta, ga onečastili ter ga vrgli nezvestnega v jarek. To se je dogodilo v enem mestu. Drugje ravno tako. Danes so se slični dogodki ponovili. Ni izključeno, da se bodo tudi jutri. Od kar je bil pokopan Valentinov sloves zaeno z njegovim truplom, imajo dnevniki zopet običajne kričeče naslove o umorih, škandalih in ropih. Pretekli teden je družba tolovajev prišla v eno postajališče cestne železnice v Chicagu z namenom, da ga oropa. Nekdo je policijo tajno obvestil o nameri, ki je prostor zastražila. Ubila je dva roparja in ulovila tretjega ter dve dekleti, ki sta sodelovali. Nihče izmed njih ni star več kot dvaindvajset let. Otroci, pa podvzemajo take drzne roparske čine! Starši plakajo, sorodnike je sram in reformisti tugujejo nad — mladino.

V Chicagu so izdali prepoved, da mladina pod 16. letom ne sme biti zunaj po deseti uri zvečer, razun ako ima spremstvo. In naivneži mislijo, da so našli nekaj velikega, kajti če bo mladina doma, ne bo mogla v slabo družbo in se ne bo pokvarila. Skupinica otrok ki je poskušala izvesti drzen rop, je bila pokvarjena pred deseto uro zvečer in po deseti uri. Dekleta so delala za plačo \$15 na teden, kar v Chicagu ne zadostuje niti za borno preživljanje. Kje dobiti obleko, kje zabavo? In s čim? Dečki gredo v gledališča in vidijo junake na platnu. Občudujejo drzne roparje, ki so ob enem tudi prvovrstni ljubimci in "dobri ljudje", čudijo se, kako fino živi družba v filmskih igrar, ne da bi delala. Sami plesi, dirke, razkošne dvorane, orgije, pojedine, poljubi. V tovarnah pa je tako pusto, in doma je tudi pusto. Mladina prične fantazirati, in veliki dnevniki ji z raznimi Durkini in podobnimi "heroji" pomagajo na slaba pota. Čemu se ubijati s težkim delom, ko pa lahko na večer z enim posrečenim ropom "zaslужиš" tisočake? In potem, ko bo denar, hoteli, kožuhi, potovanja v limozinih in pulmanskem vozu... Tako je sanjala skupinica ki je mislila

da ima \$18,000 ki so bili v omenjenem postajališču, že na pol v žepu. Vse kar je dobila je par grobov, zasmeh in ječo.

Slaba literatura ki kvari dušo in apelira na spolne instinkte, filmi ki igrajo na isto struno, pornografične slike in alky so stvari, ki pokvarjajo otroke spolno in jih tirajo v abnormalne čine. Posledica je degeneracija in zločinstva.

Pridigarji bi radi poboljšali "pokvarjeno mladino" s pridigami, reformatorji s prepovedmi in "poboljševalnicami", "vodilni listi" z apeli na starše, "javno mnenje" pa z — vislicami, ako kdo izmed pokvarjencev izvrši posilstvo ali roparski umor.

Mladina dandanes v splošnem ni slabša kot je bila v prošlosti. V gotovih deželah v gotovih časih se pojavijo takozvani "kriminalni valovi". v masah se obudi od časa do časa strast za rajanje in veseljačenje, toda to so bolezni, ki pridejo. Bolezen pa, ki kvari današnja mladino fizično in duševno, ne preide — ne z zdravili kakršna priporoča vladajoča družba.

Ugonablja jo sistem, ki je pripravljen uničiti človeka fizično, duševno in moralno, ako se mu izplača. Izdaja knjige, ki so strup za možgane in za telo, ker se nekomu izplačajo. Izdaja slike, ki dražijo v mladini strasti do skrajnosti, in ni treba drugega kakor še malo alkohola, pa je pripravljena iti v ekstreme. Ko pride stremenje, je že prepozno. Kažejo ji filmske slike, v katerih se povišuje samo rajanje, orgije, ljubezenske intrige, sploh stvari, ki so vse samo umetnost ne in škodljive duševnemu razvoju mladine. Izplača se, pa jih kažejo. In poleg tega, resnična umetnost v filmski industriji ne bi bila v skladu z interesi, ki jo kontrolirajo.

Časopisje napravi iz navidezno malega ljubavnega škandalčka "velikansko reč" in publika se trga za naklado, ko vidi ogromne naslove, slike v vseh mogočih pozah, intervjuje in "odkritja" novih misterijoznosti.

Mladino kvari profitarski sistem — sistem ki mu ni za dušo ne za telo, ampak edino in samo za profit.

Nesreča za ameriško mladino in za deželo je, da nima močne socialistične stranke, ki bi

ovirala sistem profita pri njegovem pogubnem delu med mladino in učila ljudi ter jim kazala pot iz sistema pokvarjenosti v novo družbo.

Frank Farrington in njegovi gospodarji.

Frank Farrington je bil predsednik organizacije U. M. W. v dvanajstem distriktu, katerega glavni urad je v Springfieldu, Ill. Bil je prvak v unijskem gibanju v Illinoisu dolgo vrsto let. Bil je, kajti danes ni več.

Frank Farrington ni bil samo unijski voditelj, ampak "delavski" politik. Bil je odkrit nasprotnik socialistične stranke in se ni nikoli navduševal za samostojno delavsko politično akcijo. Farrington je bil in je politik republikanske stranke, kakor je Lewis. Podpiral je sedanjega illinoiskega gubernerja Smalla z motivacijo, da je Small prijatelj delavstva. V kampanji za primarne volitve aprila t. l. je agitiral za republikanskega senatorskega kandidata Smitha. Smith, kot znano, je dobil par sto tisoč dolarjev v svoj kampanski fond od kapitalista Samuel Insulla, ki je glavar mogočnih public utilities korporacij v Illinoisu.

Če bi bil Frank L. Smith, republikanski kandidat za zveznega senatorja v Illinoisu, res borec za delavske interese, tedaj bi mu Samuel Insull gotovo ne dal četrta milijona dolarjev za kampanjo. Smith je dobil kandidaturo s sto tisoč glasovi večine proti senatorju McKinleyju, ki je sam kapitalist in je zapravil v kampanji da bi dobil nominacijo okrog tri sto tisoč dolarjev.

Farrington in precej drugih "delavskih" voditeljev, to je, odbornikov unij, so indorsirali Smitha. Razkritje, da je Smith ne samo "delavski" ampak tudi kapitalistični kandidat, so prišla šele po primarnih volitvah.

Tega "delavskega" voditelja in politika Farringtona je John L. Lewis, predsednik U. M. W. of A., koncem avgusta obdolžil, da je na plačilni listi velike premogovniške družbe. To je bila senzacija. Farrington je bil tiste dni na potovanju po Evropi. Eksekutiva premogarske unije 12. distrikta je pričela preiskovati in našla toliko, da je Farringtona suspendirala od predsedniške službe. Vzeti mu jo brez preiskave baje po pravilih ne sme.

Farrington je na podlagi Lewisove obdolžitve napravil s Peabody Coal kompanijo pogodbo, da stopi v njeno službo za \$25,000 letne plače. Farrington je izjavil, kot pravi neka vest iz Pariza kjer se je imenovani tiste dni nahajal, da je pogodbo res sklenil, da pa bi stopila v veljavo šele tedaj ko bi on (Farrington) šel iz predsedniškega urada distriktne organizacije.

Naslov Farringtona v njegovi službi pri Peabody kompaniji bi bil "svetovalec v delav-

skih zadevah". Vse večje ameriške družbe imajo take "svetovalce". Njihova naloga je voditi strategijo v prid družb proti delavstvu v sporu z delavstvom, oziroma z unijami.

Rekli smo, da so v uradih ameriških podjetij bolj poučeni o delavskem gibanju kakor pa so delavci. Kompanije iščejo sposobne ljudi v delavskih vrstah za boj proti delavstvu, in če so jim taki kakor je Farrington naprodaj, ga najamejo. \$25,000 ni majhna letna plača. Kompanija mu jo bo dala ker misli da jo je vreden, namreč da jo je vreden vsled svojih sposobnosti, ki jih je dal na razpolago kompaniji.

Taka "izdajstva" slabo vplivajo na moralno članstva unije, ampak kaj naj članstvo od republikanskih politikov pričakuje, ako ne korupcijo? S pomočjo najetih "delavskih" voditeljev, radikalnih in reakcionarnih, so kompanije zrušile resnično radikalno delavsko krilo v U. M. W. 12. distrikta že med vojno in svoje delo dokončale po vojni. Kar ne morejo napraviti reakcionarni delavski voditelji, napravijo hujskači, in rezultat je — Farrington, moralno šibka unija, "delavski kandidat" Smith, in smeh superintendentov Peabody Coal kompanije.

Ko bi delavstvo znalo misliti in se ne bi udajalo v takih zadevah kot je unija strastem in sentimentom, bi ne imeli Farringtona v Springfieldu, niti Lewisa v Indianapolisu, pač pa mogočno U.M.W., organizirane premogarje povsod, in unijo, ki bi jo kompanije respektirale, ker bi se jo bale. Boje se jo tudi sedaj, toda jo ne respektirajo, zato lomijo pogodbe in kujejo načrte, da jo zrušijo še tam kjer ima največ moči. Pošteno vodstvo in pa sposobnost premogarjev odbijati od sebe "voditelje" ki niso njihovi voditelji, sta stvari, ki bosta rešili njihovo unijo propadanja.

Prizadevanja za poravnanje stavke premogarjev v Angliji.

Stavka angleških premogarjev traja peti mesec. Vsa dosedanja prizadevanja za poravnavo so bila brezuspešna. Kompanije hočejo da premogarji pristanejo če že ne v znižanje plač vsaj v podaljšanje delavnika iz šest na osem ur. Vse take zahteve so premogarji vztrajno odklanjali.

Dne 2. septembra je zborovala delegacija premogarske organizacije in razpravljala o možnostih za sporazum. Vodstvo stavke je poročalo, da je naslovilo v poslednjih par tednih na merodajne faktorje, oziroma na vlado, več komunikacij, toda vse so bile neuspešne zato, ker družbe ne odnehajo od svoje zahteve, da morajo popustiti tudi premogarji, kajti drugače premogovna industrija v Angliji ne bi mogla obratovati brez subvencije. Subvencije pa ji vlada ne da več.

Delavska stranka v parlamentu pritiska kolikor more, a diktirati vladi in večini nima moči; stavka je v stadiju, ki se mora ali nadaljevati brezobzirno, ali pa iskati sporazum na podlagi kompromisa. Kompanije so se odločile da ne sprejmejo vseh pogojev unije, in vztrajajo. Postajajo celo trdovratnejše. Premogarji so se odločili da ne odnehajo od svojih zahtev in tudi vztrajajo. Vztrajati pa je lažje kompanijam kakor premogarjem, in če se bi imela stavka zavleči daleč v zimo, bi pomenila za delavce in njihove družine veliko trpljenje.

Podpore dobe stavkarji precej, toda ne zadostuje niti za prehrano stavkarjev in njihovih družin. Dolgotrajna stavka je za delavstvo vedno težka reč tudi zato, ker javnost nekako izgubi zanimanje zanjo. Borba angleških rudarjev je herojska in pokazali so Angliji, da so v stanju vztrajati v najtežjih okoliščinah.

Omenjena konferenca je z 2000 proti 330 glasovom sprejela predlog, s katerim pooblašča

eksekutivo podvzeti potrebne korake za poravnavo stavke v premogovni industriji. Glasovi večine reprezentirajo do 600,000 in oni manjšine nad 200,000 premogarjev. Delegatje manjšine so bili za nadaljevanje boja na podlagi zahtev kakor so bile od vsega začetka stavke.

Kompanije so se oprijele nove metode v boju proti stavkarjem; odklonile so pogajanja v imenu celotne industrije, so pa pripravljene pogajati se z unijo po okrožjih in napraviti z njo okrožne pogodbe. Angleško organizirano delavstvo je napravilo ponoven pritisk na vlado, da naj posreduje in pomaga poravnati dolgotrajen spor, radi katerega trpe ne samo premogarji, ampak vse angleško ekonomsko življenje. Ob enem svari kompanije in vlado, da naj nikar ne pričakujejo da bodo s svojim zavlačevanjem stavke prisilili delavstvo na kapitulacijo.

Sodrug, pomagajmo angleškim premogarjem k zmagi!

K. S. K. J. za protektiranje privatne svojine v Mehiki.

Konvencija Kranjske Slovenske Katoliške Jednote je na svoji seji dne 19. avgusta v Pittsburghu sprejela resolucijo, s katero apelira na ameriško vlado da naj intervenira v Mehiki za protektiranje svojine in življenj Amerikancev v Mehiki.

Resolucija KSKJ. se pričenja:

"Whereas, it appears that property rights HAVE BEEN VIOLATED... in the present crisis in Mexico."

"Ker izgleda, da so bile pravice privatne svojine kršene... v sedanji krizi v Mehiki."

Ne gre se torej za zakramente, ne za božje kraljestvo na zemlji, ampak za privatno svojino.

Koliko so člani KSKJ. na škodi vsled "kršitve" pravic privatne svojine v Mehiki? Ali je delegaciji KSKJ., ki je sprejela tako hlapčevsko resolucijo znano, da so praktično vsa mehiška bogastva posest tujcev? Ali ji je znano, da so mehiški prirodni zakladi posest ameriških, angleških, francoskih in nekaterih drugih evropskih kapitalistov? Ali ji je znano, da se sedanja vlada bori vrniti mehiška bogastva mehiškemu ljudstvu, kateremu so bila ukradena?

Kapitalistični interesi so poslali katoliško cerkev v Mehiki, papeža in njegovo diplomacijo in trabantke kakor je KSKJ. po kostanj v ogenj za njihovo — PRIVATNO SVOJINO V MEHIKI.

V angleščini, tako kot je bila sprejeta in poslana državnemu tajniku Kelloggu, se resolucija KSKJ., glasi:

Pittsburgh, Pa., Aug. 19, 1926.

Hon. Frank B. Kellogg,
Secretary of State,
Washington, D. C.

Whereas, it appears that property rights have been violated and lives of American citizens jeopardized in the present crisis in Mexico.

And, whereas, we believe that the government of this great nation has ever and does now protect and guard the lives and rights of all its citizens without discrimination.

Now, therefore, we the delegates to the sixteenth triennial convention of the Grand Carniolian Slovenian Catholic Union of the United States of America in convention assembled at Pittsburgh, Pa., representing a membership of thirty thousand citizens, urge, through your good offices, that the government of the United States adopt such measures and such policies as will adequately protect and guarantee to American citizens their rights which we believe, are such rights as are recognized, exercised and enjoyed by all liberty loving people.

Grand Carniolian Slovenian Catholic Union.

By ANT. GRDINA, Supreme President.

Resolucijo je predlagal neki Kochevar, ki so mu jo izročili drugi. Revez je bil le orodje. V soglasen sprejem jo je po prečitaniu predlagal jolietški Klepetec, ki je šel pred leti v stari kraj poizvedeti, ako bi si tam mogel napraviti eksistenco in biti izvoljen za poslanca liberalne stranke v belokranjskem okraju. Dejal je, da je sit jolietškega katolicizma. Ker poslanca niso rabili in ker za "lahko eksistenco" ni bilo prilike, se je povrnil v Joliet in postal zopet po-božen. Hlapci, rojeni za hlapce!

Je razočaran nad politiko.

F. Z.

"Ko sem čital kaj je napravil Farrington," mi je dejal odbornik neke organizacije, "sem izgubil vero v vsako politiko." Ne more se zanašati na nikogar več, in ves svet in vsakdo je samo za dolar, je resignirano proglasil.

Ta odbornik ni edini, ki ima tako mnenje. Mnogo je razočaranih nad "politiko" in stotisoče je prepričanih, da so vsi ljudje ki imajo javne pozicije "kruki". "Vsi so za dolar." Argumentiraš, da niso te vrste razočaranci še nikoli izvolili poštenjakov, oziroma da niso še nikoli dali moč stranki, kateri je ljudski interes in poštenje v politiki in gospodarstvu glavno načelo. Zmajeval bo in ti odvrnil: "Socialisti bi bili ravno taki."

To, da se boji glasovati za socialiste je dokaz, da ne bi bili ravno taki. To, da glasujejo za stranke katere slone na korupciji, katere zagovarjajo uredbo kakršna je, z vsemi njenimi hibami, dokazuje, da ljudje ki tako govorijo, obsojajo sebe ne da bi vedeli.

Farrington je republikanski politik, kakor so Small, Thompson, Crowe in drugi v Illinoisu. Ako je korumpiran, čemu se je treba delavcu razočarati? Kaj naj drugega pričakuje od političarja kapitalistične stranke? Ako je ugnezdjena korupcija v taboru republikanske stranke v Illinoisu, v Pennsylvaniji, v Washingtonu, čemu naj bo pošten državljani vsled tega razočarani nad politiko? Mar je politika republikanskih in demokratskih politikov edina politika? Ali je kedaj sploh bila poštena?

Kadar bodo tisti "razočarani" stotisoči hoteli pošteno politiko, bodo delali in se borili v vrstah stranke, katere program je pošten. Dokler bodo v strankah, katerih program je program sistema korupcije, toliko časa taka masa nima pravice da se bi pritoževala.

Ona hoče politiko korupcije. Pokazala je to l. 1924 in vsa leta doslej. Daš ji lahko največjo priložnost ozdraviti politiko korupcije, a se bo magari zadnje minuto premislila in vrgla osemnajst milijonov glasov za korupcijo in samo par milijonov za poštenje.

Socialisti nismo razočarani nad "politiko". Mi vemo, da je v kapitalistični družbi kapitalistična politika korumpirana, ker drugačna biti ne more. Zato učimo ljudi, da je družba poštenja mogoča samo v socialistični uredbi, in da je stranka ki bazira na programu poštenja in pravice v tej deželi samo socialistična stranka.

Kdor je razočaran nad kapitalistično politiko, naj se pridruži naši stranki.

Kdor pravi, da je razočaran nad vsako politiko, in da je vsakdo za dolar, ta bo prav gotovo ostal v družbi tistih ki so za dolar in bo ostal med pristaši korumpirane politike.

Stoodstotni amerikanizem in ricinovo olje.

V McAlesterju, Okla., stavkajo premogarji. Lokalna trgovska zbornica je za stoodstotni amerikanizem in zato proti stavki. Neko noč so od nje najeti "patriotje" nabili v okolici kjer žive stavkarji in v bližini rovov lepake sledeče vsebine:

"All you Russian-Reds, Trouble-Making Reprobates, Would-Be-Americans, Hunk Lawyers, Bastard and Saddle-Colored Coons, are Hereby Solemnly, Firmly, and Unequivocally Warned that you Must Stop Instantly any Agitation that Would Prevent Immediate Resumption of the Mines or Suffer the Consequences. We are Fed Up Good and Plenty on Your Stripe—Our Ultimatum to You is—Go to Work or Move—Or Your Bowels Will. 100 Per Cent Americans."

To je patriotični ultimatum, ki zahteva od majnarjev, da se vrnejo na delo ali pa se izselijo, če ne, bo driska. To pomeni, da bodo stavkarje po fašistični metodi napadli, jim vlili v usta ricinovega olja, in domovina bo rešena. To je torej stoodstotni amerikanizem! Lepa hvala zanj.

Kako se postopa s stavkarji v Italiji.

Fašistični režim je ustanovil svoje fašistične sindikate (strokovne unije), toda stavke so prepovedane. Vsak spor med delavstvom in delodajalci rešujejo po fašistični odredbi zastopniki delavskega in delodajalskega sindikata na skupni konferenci s posredovanjem vlade.

Ko so fašisti prepovedali stavke, je svet pričakoval in še pričakuje, kako se bo zapoved izkazala v praksi. Kajti do stavk v Italiji gotovo pride, četudi ne še, danes ali drugo leto. Da pa ima fašistična vlada namen zatreti stavke, če se bi pojavile, s silo, je pokazal sledeči slučaj. Delavec po imenu Niccoli je bil obtožen, da podžiga železniško delavstvo v Alivi na progi med Genovo in Sepzijo. Niccoli je izostal od dela, to je, zastavkal je dve uri. Gnan je bil pred sodišče v Sepzijo, spoznan krivim kršitve postave ki prepoveduje stavke in obsojen na deset mesecev zaporne kazni in na trdo delo.

Niccolo je stavkal sam in ga ni bilo težko obsoditi. Ampak solnce, kadar zaide, zjutraj zopet vzide.

Naraščanje rojstev na Japonskem.

Japonski cenzus-biro poroča, da je bilo leta 1925 na Japonskem 521,438 porok, 51,687 razporok, 1,211,615 smrtnih slučajev, in 2,087,000 rojstev. Rojstev je bilo torej 875,385 več kakor pa smrtnih slučajev.

PREGLED DOGODKOV.

Po Ameriki.

VOLITVE PREDSEDNIKA U. M. W. OF A. ZA 12. DISTRIKT.

Na mesto odstavljenega predsednika Frank Farringtona v 12. distriktu U. M. W. kandidira za predsednika okrajne premogarske unije U.M.W. sedanji začasni predsednik Harry Fiswick. Proti njemu kandidira Joseph Tumulty, ki ima podporo progresivcev in komunistov. Tumulty je prijavil svojo kandidaturo za predsednika U.M.W. proti Lewisu, a jo je sedaj umaknil, ker računa na uspeh v tem distriktu. Najjačji kandidat za predsednika unije proti sedanjemu predsedniku Lewisu je John Brophy, predsednik okrajne unije drugega distrikta U.M.W.

STAVKA GODBENIKOV V GLEDALIŠČIH.

V ponedeljek 6. septembra je izbruhnila v raznih ameriških mestih stavka godbenikov, ki igrajo v gledaliških orkestrih. Najbolj so prizadeta vaudevillska gledališča in v nekaterih mestih tudi kino gledališča. V Chicagu imajo gledališki godbeniki \$82 na teden in \$2 za vaje. V kino-teatrirh igrajo za to plačo šest ur na dan in 7 ob nedeljah. Ne igrajo sicer zdržema, ker imajo vsako uro do 20 minut odmora. Sedaj zahtevajo \$5 povišanja plače, \$4 za vaje in več odmora. Nekatera gledališča so z unijo godbenikov že sklenila pogodbo.

SACCO-VANZETTI DOBITA NOVO OBRAVNAVO.

Sacco in Vanzetto, ki bi imela na podlagi obsodbe biti obešena, dobita novo obravnavo, ako je še kaj pravice na sodiščih v državi Mass. Zagovorništvo bo predložilo dne 14. septembra sodišču nove dokaze o nedolžnosti omenjenih in zahtevalo, da se prejšnjo obravnavo razveljavi in prične z novo. Sacco in Vanzetti sta bila aretirana in obdolžena roparskega umora, ki se je izvršil nad nekim bančnim klerkom 15. aprila 1920 v South Baintree, Mass. Prič, ki bi mogle dokazati tema dvema krivdo, ni bilo. Sodišče jih je obsodilo na podlagi "obtežilnih okolščin". Oba sta bila delavska agitatorja; organizirano delavstvo se vsa ta leta bori za njuno osvoboditev.

Poročajo, da je umor v resnici izvršil neki Celestino F. Madeiros, ki je že dolgo v ječi in obsojen na smrt. Usmrčen bi imel biti ta teden, toda je eksekuciranje odloženo na apel zagovornika ki vodi legalno obrambo za Sacco-Vanzettija, da se dobi nadaljne izpovedi.

WM. M. BRANDT DELEGAT NA KONVENCIJO A.F.L.

Sodrug Wm. Brandt, socialistični voditelj v St. Louisu, Mo., je bil od delavske federacije mesta St. Louis, Mo., izvoljen za delegata na konvencijo Ameriške delavske federacije, katera se bo vršila meseca oktobra v Detroitu, Mich.

ZOPET EKSPLOZIJA V ROVU — TO POT V TAHONI, OKLAHOMA.

Dne 3. septembra se je dogodila v rovu št. 29 od Smokeless Coal kompanije v bližini Tahone v Oklaho-

mi eksplozija, ki je zajela sedemnajst rudarjev. Pred dobrim tednom se je dogodila v Clymerju, Pa., v kateri je izgubilo življenje 45 rudarjev. Življenja rudarjev so veliko cenejša kakor premog.

SOCIALISTIČNA KONVENCIJA V N. MEXICI.

V nedeljo 5. septembra se je vršila v Roswellu, država New Mexico, konvencija socialistične stranke. W. F. Richardson je tajnik državne organizacije.

SOCIALISTIČNE AKTIVNOSTI.

Konvencija socialistične stranke države New Jersey je zaključila podvzeti obširno kampanjo za pojačanje organizacije, za pomoč stavkujočim premogarjem v Angliji, za osvoboditev Sacco in Vanzettija in sklenila je posvetiti v bodoče več pažnje prosvetnemu delu.

Soc. Stranka v Montani beleži lep napredek. V drugem kongresnem distriktu kandidira v kongres farmarja J. M. Kruse-a, in stranka goji upanje na zmago. Na primarnih volitvah v Montani je socialistična stranka dobila več kot potrebno število glasov, da pride na glasovnico za novemberske volitve pod svojo rubriko. Tajnik montanske soc. stranke je James D. Graham.

Konvencija socialistične stranke v državi Washington se bo vršila dne 14. septembra v Seattlu.

Zelo aktivni so socialisti v sedanji kampanji v Californiji, kjer kandidira za guvernerja znani socialistični pisatelj Upton Sinclair, nadalje v Marylandu, New Yorku in Wisconsinu.

Inozemstvo.

PRAVOSLAVNA CERKEV RUSKIH EMIGRANTOV ZA POVRATEK CARIZMA.

V nekem nemškem mestu so prošli mesec zborovali ruski pravoslavni škofje in drugi cerkveni dostojanstveniki, ki živijo izven sovjetske Rusije. Seje so bile tajne, toda toliko burne, da se je o sporu izvedelo tudi zunaj. Modernisti so zahtevali revizijo dogem pravoslavne cerkve. Neki škof je dokazoval, da je čas odpraviti dogmo o sveti trojici, ker take stvari v nebesih ni. Škof Antonij je napisal knjigo, v kateri razlaga sveto pismo in pravi, da Krist ni nikoli trpel telesno, kakor uči cerkev, ampak samo duševno, in samo duševno je bil križan. On tudi zanikuje dogmo, da je Krist navzoč v sveti hostiji, oziroma, kakor pravijo slovenski katoličani, v svetem rešnjem telesu. Visoki božji namestniki niso nikakor mogli dobiti dovolj razsvetljenja in se niso zedinili. Veliko bolj složni pa so bili v želji za povratek carizma v Rusiji. En škof je poročevalec dejal, da bodo boljševiki na vladi še eno leto, potem pa bo Rusija zopet monarhija in odrešena sedanjega jarma.

PAPEŽ IŠČE ZASLOMBE IN VPLIV.

Vatikanska diplomacija je poslala na zbor lige narodov svojega posebnega "obzerverja", ki se bo udeleževal sedaj in o njih poročal sveti stolici. Ta mandat je bil podeljen papeževemu nunciju v Švici. Z njim pride tudi nekaj drugih vatikanskih diplomatov, ki

bodo skušali vplivati na zastopnike takozvanih katoliških držav v prilog papeževe "zunanje" politike.

ARGENTINA PRIDE MORDA V SPOR S CERKVIJO.

Kakor Mehiko, je tudi republika Argentina v južni Ameriki katoliška država. Katoliška cerkev v Argentini je za spoznanje bolj liberalna kakor v Mehiki in s tem nekoliko bolj katoliška. Drži pa se trdno za vsako bilko in povsod skuša igrati vlogo "državne" in vodilne cerkve.

Stranka, katera je tej cerkvi v Argentini nevarna, je socialistična stranka, ki naglo raste in je že sedaj ena izmed odločujočih političnih strank v republiki. Socialistična stranka nasprotuje bizniškemu katoličanstvu enako kakor nasprotuje kapitalizmu. Bori se proti zavajalnim metodam klerikalizma in zahteva spremembo postav, ki bodo cerkvi zabranile nemoteno zadrževati mladino in ljudstvo. Socialistična stranka je edina, ki ima konstruktiven legislativni program, za katerega se bori v parlamentu. Njeni glavni zahtevi z ozirom na cerkev sta ločitev cerkve od države in konfisciranje cerkvenih posestev.

Ženstvo v industriji in vprašanje plač.

Med socialistične zahteve, ki veljajo za sedanji družabni red, spada tudi ta, da naj se plačuje moškim in ženskam za enako delo enaka mezda.

Ta zahteva ima mnogo nasprotnikov. Na eni strani stoje podjetniki, katerim se ni čuditi, da večinoma nočejo nič slišati o taki enakosti. Na drugi strani so še velike množice delavcev, katerim se je nekoliko bolj čuditi, da ne razumejo te zahteve.

Za socializem je to stara točka. Odkar se more sploh govoriti o socialističnem gibanju, je bila vedno na programu. Razume se pa samo ob sebi, da je to del minimalnega programa, kajti kadar bo družba tako daleč, da se bo organizirala po socialističnih načelih, odpade vprašanje mezde v današnjem zmislu, prav tako kakor odpade tedaj gotovo tudi žensko delo v takih poklicih, ki niso primerni ženski naturi in ki so škodljivi njenemu organizmu.

S tem pač ne mislimo reči, da se uresniči v socialistični družbi "ideal" tistih malih dušic, ki venomer trobijo, da spada ženska v kuhinjo in v otroško sobo. Po našem prepričanju bodo ljudje v socialistični družbi bolj napredni, pa ne bolj nazadnjaški, kakor v sedanji in zato bodo imeli tudi boljše pojme o ženski.

Toda dokler še nismo v bodoči družbi, se moramo baviti z razmerami v sedanji, ker bi sicer postali puhli pridigarji, ne pa pionirji bodočnosti. V sedanjosti opravljajo ženske vsakovrstna dela, tudi taka, ki se jim prav slabo prilagajajo; in prav v današnjih dneh se žensko delo izredno množi. Izpremeniti ne moremo tega, torej moramo računati s tem dejstvom.

Kapitalisti označujejo socialistično zahtevo po enakih mezdah za nepravilno, pretirano, absurdno. Pri njih je bila od nekdaj navada, da so plačevali ženskam manj kakor moškim, tudi če so opravljale enako delo. Tako je v trgovinah, v pisarnah, v tovarnah in večinoma povsod.

Kapitalisti skušajo varovati svoje interese, čim boljše morejo. Nič se ni čuditi, da iščejo cenene delav-

ne moči. Če je mogoče, ustanavljajo podjetja v takih krajih, kjer še ni industrije in se dobivajo z dežele roke, ki ne najdejo zadovoljivega dela na kmetijah. Takih krajev je od dne do dne manj. Ampak najdejo se še kraji, v katere se je naselila industrija, kjer se pa še ni razvila dobra delavska organizacija. Veliki kapitalizem, ki se svobodno giblje, poišče rad take kraje, tudi če leže kje v Aziji ali Afriki.

Vsako podjetje se pač ne da ustanoviti kjersibodi ali preseliti kamorsibodi; pač pa se lahko naseljujejo delavske moči iz drugih krajev, iz takih krajev, kjer se proletarci še niso podali v moderne delavske boje. V takem slučaju se ne vprašuje mnogo po narodnosti, po barvi polti, po veri in podobnih rečeh; merodajno je le to, da so importirane delovne moči cenejše od domačih.

Enaka je tudi navadno tendenca pri nastavljanju žensk. Pravi namen si pač lahko nadene krinko, za katero se skrije. Tako so podjetniki pogostoma nastopali kot dobrosrčni človekoljubi. "Zakaj ne bi dobile tudi uboge ženske nekoliko zaslužka?"

Ženske same so dolgo smatrale in večalimani še dandanes smatrajo za naravno in opravičeno, da zaostaja njih plača za mezdo enakega moškega dela. Odkar se je mož postavil za gospodarja v družbi, se je priznavalo ženski manj pravic, kakor moškemu. Polagoma se je ženska v tem razmerju navadila, da se je sama smatrala nekako za manje vredno. V javnem in v privatnem življenju je stala tisočletja v ozadju. In ko so se ji v kapitalistični družbi odprla vrata tovarne, se ji je zdelo, da mora to smatrati za nekakšno milost in biti hvaležna, da se ji sploh daje delo.

Kdo naj se čudi temu, ko je še moških delavcev na kupe, ki mislijo, da morajo smatrati kapitalista za dobrotnika, ker jim daje "kruha"?

Če so ženske tedaj še slišale, da je njih telesni organizem slabši od moškega, da so njih življenske potrebe manjše, da ne pijo in ne kade, da ne čitajo toliko, kolikor moški ali pa sploh nič, da se jim "ni treba" brigati za javne zadeve, ki tudi povzročajo stroške, so bile navadno popolnoma prepričane, da ne morejo zahtevati toliko plače kolikor moški.

Moški delavci — ne le ročni, ampak tudi duševni — so smatrali žensko delo enostavno za umazano konkurenco. Ampak tudi s tega stališča niso postopali dosledno.

Da je žensko delo konkurenca, je seveda resnično. Toda pozabiti se ne sme, da je konkurenca načelo kapitalističnega sistema sploh. Edino sredstvo, da se zmanjša ta mora, je organizacija.

Konkurenca je med velikimi in malimi podjetji; konkurenca je med velekapitalisti samimi; konkurenca je tudi med delavci. Če se importirajo črnici z juga v severne države, je to konkurenca za domače belokožne in tudi črнопoltno delavce. Vse priseljevanje delavcev je konkurenca. In te konkurence ne bo kraja, dokler ne bo vse delavstvo do zadnjega proletarca organizirano.

Ako dobi podjetnik ženske moči ceneje od moških, je to nevarno moškim delavcem. V mnogih podjetjih namreč ne velja pretveza o slabšem ženskem organizmu nič. Dela pri neštetihih mašinah zahteva veliko več inteligence, paznosti, prisotnosti duha, vztrajnosti, kakor pa robustne telesne moči. V takih slučajih nado-mešča ženska moškega popolnoma. Ako se zadovoljuje ženska z manjšo plačo, je to za podjetnika očiten dobiček; naravno je, da bo tedaj rajši jemal ženske in s tem se za moškega zmanjša prilika, da pride sam do

dela. Le ako izgubi podjetnik to možnost dobička, to se pravi, ako ni žensko delo nič cenejše od moškega, se zopet zboljša prilika za moža.

S tem se pa tudi zboljša prilika, da se pridobe ženske za organizacijo. Dva glavna vzroka vplivata na to.

Prvi je ta, da se proletarci v najslabših razmerah najteže organizirajo. Predvsem jim manjka za to potrebne samozavesti. Beda tlači človeka v ponižnost. Čim manjši je kosček kruha, tem večji je strah, da bi ga bilo mogoče izgubiti. Tudi za ženske velja to, da jim je ideja organizacije dostopnejša, ako dosežejo nekoliko boljši materialni položaj, da morejo vsaj bolj razmišljati o njem.

Drugi vzrok je ta, da bo smatrala ženska moškega delavca za svojega nasprotnika, dokler bo opazala, da ji ne privoščijo boljšega položaja. V delavcu, ki zahteva zanjo enako plačo, spozna svojega zaveznika, in tedaj bo razumela tudi njegov klic v organizacijo.

To pa mora biti cilj moških delavcev. Da bi se odpravilo žensko delo v kapitalistični družbi, je popolnoma brezupno. Preveliko je že število žensk, ki so odvisne od dela svojih rok. Sedanji svetovni dogodki pomnožujejo to število od dne do dne. Poleg tega nastajajo včasih razmere v industriji, ki zahtevajo silno pomnoženo število delavnih rok, razmere, v katerih primanjkuje moških delavcev in je brez ženskega dela nemogoče izhajati. Tak je bil na primer položaj v vojnem času. Vprašanje, s kakšnimi sredstvi se bodo omogočila vsakovrstna dela, je sicer še nerešeno; ampak nujnega, neizogibnega dela bo več, kakor se marsikom sanja, in sredstva se bodo morala dobiti če ne na en način, pa na drugi. Vse kaže, da bo tedaj tudi potreba ženskega dela velika in moški delavci ga bodo sami morali odobravati, da jim ne bo treba nečloveško garati.

Da se pa iz tega ne izleže nevarna konkurenca, more preprečiti le organizacija, ki se ne sme ozirati na spol. Taka organizacija je logično le tedaj mogoča, ako priznava vsem svojim članom enake pravice in jih zagovarja in brani.

Sejalci sovraštva.

Sejalci sovraštva si vsi, ki ne morejo tolerirati nasprotnega mnenja in ga hočejo uničiti s silo, z vsemi nečednimi sredstvi.

Sejalci sovraštva blatijo v dosego svojega namena brata človeka, imenujejo ga tat, iznašli bodo o njemu vsakojake skrivnosti, samo da ga diskreditirajo v očeh ljudstva, ki rajše verjame slabo kakor dobro o človeku.

Razumevanje drug drugega je protiutež sovraštvu. Poskušati razumeti človeka, mu želeči samo dobro in nastopati napram njemu prijazno to vpliva blagodejno na vse. Sovraštvo ne skuša razumeti nasprotnika. Skuša samo kako ga uničiti.

Sovraštvo je instinkt, ki izvira največ iz neznanja in iz pomankanja človečnosti v človeku.

Če vam "Proletarec" ugaja, ali kaj storite za njegovo razširjenje?

J. SUCHY:

LJUBLJANSKE SLIKE.

To sem si dal napraviti . . .

Ljubljana je bogata na originalnih tipih.

V sredini mesta živi bogatin, ki ima tik vseh svojih siceršnih dobrih lastnosti to napako, da se rad baha s svojim bogastvom, s svojimi najraznovrstnejšimi zbirkami in kar je še enake ropotije.

To svojo ničevost in puhlost rad podčrtava z besedami: "To sem si dal napraviti!"

Ako ga vprašaj po tej ali oni krasni sliki, ki je Bog ve po kakem naključju prišla v njegovo posest, ti takoj pove: To sem si dal napraviti!

Radi tega njegovega izreka je bil v občini posmeh. Posebno pa zadnjič enkrat.

Imel je v posetih več gospodov. Ravno so pregledovali neko zbirko starih manuskriptov, ko priteče v sobo hčerka gospodarja.

"Oh, kako srčkan angelček je to! je rekel eden gospodov. Ali je vaša?"

"Da, to je moja hči — to sem si dal napraviti", je tja v en dan odgovoril vprašani.

Lepotilni obličec.

Malo je vdov, ki ostanejo soprogu zveste preko groba, to se pravi, do konca svojih dni.

Poznam vdovico, mlado in brhko, ki je svoje srce vnovič naklonila zalemu, črnookemu in črnolasemu mladeniču. Zaobljubila sta se in na leto naj bi bila poroka. Preko zime bi še rada uživala prostosti vdovstva.

Njemu pa to cincanje ni ugajalo.

Nekega lepega jesenskega večera je bila pri znani ljubljanski kapaciteti zbrana pisana družba, med drugimi tudi naša lepa vdovica in seveda čisto po naključju tudi naš črnooki in — lasi mladenič, ki se je v salonu pojavil s črnim angleškim obličcem na gornji ustnici, češ "ker se je pri raziranju vrezal".

Po večerji so vsi odšli na vrt, zakaj večer je bil topel in lep. Tam so se zabavali, kakor je to pri tako pisani družbi že v navadi.

Ko so se vrnili v salon, so zagorele žarnice. Tedaj se je zapazilo, da naš znanec ni imel več lepota na gornji ustnici, pač pa mlada vdova na levem licu v bližini ust.

Tušljanje, posmehovanje, pomežikovanje.

Vdova je kmalu zapazila, da je ona predmet ponašanja gostov in ker si zadeve ni znala razjasniti, je na glas vprašala: "Pa zakaj se smejate?"

Tedaj je stopil na pozorišče zali mladenič ter rekel v ceremonielnem tonu: "Čast mi je, gospoda, naznaniti vam mojo skorajšno zaroko s to vrlo spoštovano damo!"

Vdova je postala le še bolj zmedena. "Oprostite gospod, je rekla, jaz vas nisem pooblastila — —". Bila je rdeča kot purman.

"Zakaj hočete zadevo še dalje tajiti, je besedo povzel srečni zaljubljenec. "Dovolite mi priznati, da ste mi ravnokar na vrtu dovolila zaročni poljub."

"Pa . . . ne razumem, kako morete . . . je jecljala lepa dama v svoji veliki zadregi.

Namesto odgovora, jo je mladenič povedel pred zrcalo, kjer jo je opozoril na — obličec na njenem licu.

La donna e mobile . . .

Povem vam storijsko o lepi mladi zapeljivki, ki je s svojim nevsakdanjim nastopom in pojavom očarala slehernega, ki je podlegel njenemu basilisknemu pogledu. —

Zgodilo se je, da je k znani ljubljanski zdravniški kapaciteti v pozni nočni uri prisopihal možakar z nujnim pozivom, da mu takoj sledi v hišo, kjer se je zgodila nesreča.

Zdravnika je sel povedel v staro patriarhalno hišo, kjer je v prvem nadstropju stanovala uvodoma omenjena devotica.

V stanovanju je vsepovprek dišalo po lizolu. Skrajni čas je že bil, da je zdravnik posegel vmes. Naposled se mu je res posrečilo oteti mladenko neizprosne smrti.

Drugega dne potrkala na zdravnikove duri star si volas gospod.

"Gospod doktor", je dejal gospod, "vi ste rešili smrti lepo mladenko, do katere gojim globoko in odkrito nagnjenje. Oprostili pa ste tudi mene večnega kesanja ter pekoče vesti. Bil sem preveč skop in strog napram njej. Ker sem jej odrekel avto, je revica mislila, da je ne ljubim več ter se je radi tega hotela usmrtiti. Smatram kot svojo dolžnost se vam osebno zahvaliti na trudu.

Položil je na mizo kup bankovcev, se poklonil ter odšel.

Tretji dan stopi v ordinacijsko sobo velik, robusten možakar, z veliko briljantno iglo v kravati in z enakimi prstani na rokah.

"Dragi gospod doktor", začne možakar, potem ko se je oddahnil, "prihajam, da se vam zahvalim radi gospodične, ki se je zastrupila. Napravil sem ji namreč malo sceno radi mladeniča, ki pravi, da je njen bratranec. Postal sem grob ter sem ji grozil, da jo pozabim. Nisem mislil, da si bo to tako vzela k srcu in da me tako silno ljubi. Brez vaše pomoči bi bila sigurno umrla ter bi ona bila že tretja, ki se je usmrtila radi mene. Pa kaj sem hotel reči — vsak mora živeti od svojega poklica in tako mislim, da sva — kvit. Položil je na mizo kup bankovcev, se poklonil ter odšel.

Pol ure pozneje vstopi v ordinacijsko sobo tridesetletni elegant, odeven po najnovejšem žurnalu, dišeč po vseh žavbah.

"Ste vi gospod doktor X?"

"Da, gospod. Česa želite, prosim?"

"O, prišel sem, da se vam zahvalim radi vaše požrtvovalnosti napram gospodični, ki ste jo rešili smrti. Veseli me, da ni podlegla strupu, tem bolj, ker mi je žal, da ji takrat nisem spolnil skromno željo, ki jo je izrekla. Žalibog, da sem v igri preveč zabil, tako, da vas trenutno ne morem odškodovati za vaš trud. Bodite pa uverjeni, da imate v moji osebi najboljšega prijatelja."

Rekši to je doktorju segel v roke, si popravil pred zrcalom lase ter odšel.

Na to je zdravnik stopil v stanovanje tiste mladenke.

"Gospodična, je rekel, prejel sem od starega gospoda, ki se je zelo taktno uvedel pri meni, večjo svoto denarja. To obdržim kot honorar za vaše zdravljenje, dočim so vam na razpolago novci, ki mi jih je uročil neki usiljivi bankir ali finansije, ali kar je že. Kar se pa tretjega tiče, vam njega ni treba biti žal. Zakaj radi kvart vam je postal nezvest. Stoji pa, da so vam vsi trije zelo naklonjeni.

"Da, da, gospod doktor," je sladko zapela gizdalinka, "če bi me on tako ljubil, kakor ti trije, bi ne bila obupala."

"Kaj pravite? Ali še eden?"

"I seveda in sicer oni nehvaležni, ki je rajši prevzel angažman v tujini, nego da ostane pri meni. Kaj mislite, ljubi gospod doktor, da sem se radi onih treh hotela usmrtiti?" —

Pri telefonu.

Polonca je bila zalo dekle. In pa bogata. Ni čuda, če je imela vse polno občudovalcev, med katerimi je naposled dospel na prvo mesto uradni zaročnik mladi graščak tam nekje za periferijo mesta.

Ker pa zaljubljenca pri tej razdalji ni bilo možno občevati osebno, sta si v to svrhu zamislila napravo — telefona. Pravzaprav ga je on imel že oddavna. Po preteku nekaj mesecev pa ga je naposled dobila tudi ona.

In telefonirala sta si danzadnevom obligatne ljubzenske nežnosti.

"Halo, ali si ti, Polonca?" je vprašal on. "Da, moj zlati!" — "Oh, kako bi bil rad pri tebi, ti moj angel mili! Veš, kaj bi storil?" — "Ne," je odgovorila nevesta.

Tedaj pa se je zgodilo, da se je par nerodnih telefonskih žic zmešalo kar tako v en dan, kar je imelo za posledico, da je Polonca čula nastopno:

"— sprednjo desno nogo bi trdo privezal, gobec odprl in poln škaf mlačnega kamiličnega čaja notri vlil —"

Zaroka je seveda že zdavni razveljavljena. —

Samo Jernej, graščakov hlapec se še danes čudi, zakaj mu je gospodar takrat, ko je bila kobila bolna, telefonično sporočil — "naj jej roke ovije okoli vratu ter jej v uho šepne sladke besede ljubezni —"

Kongres ameriškega združništva.

Peti kongres Ameriške Zadrugne Lige se bo vršil dne 4., 5. in 6. novembra v Minneapolisu, Minnesota. V Minneapolisu je dom največje in najbolj uspevajoče delavske kooperative v Zedinjenih državah. Imenuje se Franklin Cooperative Creamery Association in se peča z distribucijo mleka, masla, sira, sladoleda itd. V tem letu beleži že tri in pol milijona dolarjev prometa. Kongresa se udeležijo zastopniki ameriških zadrug iz vseh krajev dežele. Zastopane bodo delavske in farmerske zadrug.

Med drugim se bo kongres pečal tudi s sledečimi vprašanji:

"Ali naj zadrug ustanove kooperativno zavarovalno družbo?"

"Ali naj zadrug ustanove veliko zadrugno banko?"

"Kakšni bi bili idealni odnosi med delavskim in kooperativnim gibanjem?"

"Kakšni bi morali biti odnosi med organizacijami farmerjev in kooperativnem gibanjem konsumentov, da bi bili idealni?"

Ameriška kooperativna liga ima svoj urad v New Yorku. Izmed narodnostnih skupin so v nji najjačje zastopani Finci.

Imperializem, njegovi vzroki in metode.

V času svetovne vojne, zlasti ob času sklepanja miru v Versaillesu se je zelo pogosto rabilo besedo "imperializem", še pogostejše pa se jo rabi v sedanjem času. Kaj je imperializem?

Imperializem je beseda, ki je v svojem prvotnem originalu pomenila monarhistični sistem, kjer je imel vladar absolutno moč nad ljudstvom svoje države. Oznakevala je vladarje, ki so si poljarmljali tuje teritorije in tuja ljudstva.

Tak imperializem kronanih vladarjev je trajal skozi dobo dolgih stoletij. Imperializmu kronanih glav se je tedaj umaknil kapitalistični imperializem, ki je v svojem procesu mnogo popolnejši od prvega, kakor je kapitalizem popolnejši od fevdalnega sistema.

Kadar govorimo v današnjih časih o imperializmu, imamo v mislih kapitalistično ekspanzijo.

Imperializem je globoko ukoreninjena družabna bolezen in je najdemo v vsaki industrialno razviti državi. Čim več bogastva, čim več strojev, čim več koncentrirane industrije — tembolj ogroža imperializem svetovni mir.

Industrija v vsaki deželi postaja čimdalje bolj organizirana in dovršena; kapital se osredotočuje v velikanske korporacije in truste. Stare tovarne se zapirajo ali podirajo in na njih mesto se postavljajo nove, modernejšje, ki proizvajajo potem najnovejših metod in s polno silo. In kadar so železnice, oljna, jeklarska, tekstilna in druga podjetja dodobra organizirana in izboljšana, postane polje za vlaganje kapitala doma omejeno in izčrpano.

In še več: perfektnost industrialne organizacije se izpopolnjuje še stem, da prihaja kontrola podjetij v roke nekoliko najbogatejših magnatov. Sila teh magnatov postaja tako velika, da jih nazivljemo vsled tega po srednjeveškem običaju za barone in kralje. Vsa centralizirana moč, vsako pojačanje produktivnega bogastva povečava celokupni kapital, ki se zopet in zopet investira. In ker se ta čezmerni kapital nabira in nabira, mora biti ponovno naložen v podjetja. Toda ker se polje doma na ta način prej ali slej skrči, morajo kapitalisti gledati za vlaganje svojega čezmernega kapitala v inozemstvu.

To jih dovede "v zaostale dežele" — v kraje, kjer je še malo domače industrije, kakor naprimer v Perzijo, v Egipt, na Kitajsko, v Mehiko, Južno Ameriko, Afriko itd. Ti kraji so dobro polje za pridobivanje nadaljnega bogastva; kajti treba je graditi nove železnice, prekope, tovarne itd. In velekapitalisti skušajo prevrediti "zaostale dežele" po vzoru dežela, iz katerih prihajajo.

Pri tem delu pa nalete na težkoče; kajti domačini imajo svoje zakone in svoje vlade, ki skrbijo, da ohranijo bogastvo dežele za se. Da dobe od domačinov koncesije, se inozemski kapitalisti takoj zainteresirajo za politiko domačinov, zlasti pa iščejo političnih prijateljev, ki bi jim šli pri svojem delu na roke. Kapitalisti hočejo pred vsem zavarovati svoje denarne vloge dobljena od domačih uradnikov s podkupnino, ali pa v podjetjih. In tako se zgodi, da so taka dovoljenja dobljena od domačih uradnikov s podkupnino, ali pa so direktno ukradena. Če je potrebno, financirajo inozemski kapitalisti tudi "revolucijo" in postavijo na ta način na vlade ljudi, ki jim gredo na roke.

Pri vseh teh transakcijah pa stoji kapitalistični

investor vedno v ozadju, med tem ko njegovi plačani agentje delajo zanj kjerkoli se nudi prilika. Ti agentje intrigirajo, podkupujejo in izmišljajo naklepe, ki bi dosegli cilj. S tem v zvezi skrbijo ti agentje, da se dela javno mnenje v domovini in pošiljajo domov "novice", iz katerih je čitati o "nemirih" in napadih na državljanke te in te dežele. Na ta način se razvije prijateljski ali pa sovražni proces javnega mnenja o dotični "zaostali deželi" doma. Sorodstva med prizadetima deželama postajajo v zadnjem slučaju napeta. In če trpe naši kapitalisti na svojih vlogah izgubo, kličejo takoj domačo vlado na pomoč, naj jih protežira. Oborožena sila se izkrci, "da ohrani red". Če je potreba, se postreli tudi nekaj domačinov, in naša vlada napove delno ali pa splošno kontrolo v deželi. Da se zavarujejo interesi bankirjev in kapitalistov, pridejo v poštev hajoneti. In vlada domačinov izgine, ali pa postane servilno orodje kapitalističnih vlagateljev. Domačini postanejo sužnji tujih kapitalistov, svoboda je uničena in dežela postane privesek Standard Oil družbe, bančnih podjetij na Wall Streetu ali kake druge skupine velemagnatov.

Na ta način sta bili obvladani potom ameriških sil deželi San Domingo in Haiti. In vsled ravno teh vzrokov hočejo naprtiti enako usodo Mehiki. Če ne bi bilo v Mehiki oljnih vrelcev, velikih posesti in mineralnih bogastev, ne bi bilo proti Mehiki nobenih groženj za intervencijo. Mnogo milijonov dolarjev je vloženih v teh podjetjih; in mnogo koncesij za ameriške in druge kapitaliste je bilo dobljenih tamkaj potom podkupovanja, ko je bil še Diaz mehiški predsednik. Mehikanci žele ta bogastva zase. Vsled tega vedne grožnje, včasih odkrite, včasih prikrte, da se prične z Mehiko vojna. Če pride do vojne, bo ameriško delavstvo prekoračilo reko Rio Grande, da reši nekaj tisočem vlagateljev kapitala njihove investicije.

To je kapitalistični imperializem.

Kar je v tem slučaju med Mehiko in Ameriko, to je pravilo kapitalističnih vlagateljev za vse druge dežele, kjer je kaj razitega kapitalizma. Kapitalisti vseh narodnosti igrajo enako vlogo. Imperializem Anglije vodi v Perzijo, v Egipt, v Indijo in v Afriko, imperializem Japonske steza svoje roke v Korejo, Šantung in Sibirijo; francoski se razteza v Moroko, na Balkan v Sirijo in druge kraje; ameriški v San Domingo, Nicaragua, na Filipine, Porto Rico, Panamo itd. Nemški imperializem je nameraval zgraditi trgovsko pot iz Hamburga v Bagdad, da izčrpa Azijo in Mesopotamijo. Rabil je v ta namen umazane taktike vseh vrst in vpslil najtajnejšo diplomacijo s pomočjo katere se sklepajo za ljudskim hrbtom sporazumi brez vednosti parlamentov. Ti tajni sporazumi pa ogrožajo življenje milijonov delavcev, ne da bi imeli leti pri tem kakšno besedo. Njihova dolžnost je ubogati in umreti vse za dobiček vlagateljev kapitala.

Delajo se tudi odprte ali javne pogodbe, toda te se navadno pozneje zavrnejo potom tajnih sporazumov; toda vse svečano dane obljube so navadne farse, in to vedo diplomtje prav dobro. In ker je to vsepovsod znano, imajo vpeljeno mednarodno špijonažo.

V zvezi s špijonažo pride na vrsto oboroževanje. Kapitalisti hočejo prodajati oklepne plošče, strojne puške, municijo, strupene pline in vsa druga morilna in razdejevalna sredstva. Vojna pomeni namreč velikanske profite. Magnati podkupijo s svojimi oglasi ali drugače vse večje dnevno časopisje in mesečnike, da naščujejo množice proti tujcem; džingoizem se razvije do fanatizma. Vojni izdelki se prodajajo do-

mači vladi in sovražni deželi. Pomoč, ki jo dajejo kapitalisti, dobe tiste politične stranke in posamezniki, ki zagovarjajo imperializem, in to krstijo za patriotizem. Narod ščujejo proti narodu, sami pa bogate od vojne.

Cezmerni kapital, ki je vložen v inozemstvu, oboževanje in tajna diplomacija delajo roka v roki, eno izpopolnjuje drugo. Vse moderne kapitalistično razvite dežele so v tem enake — in v tem je tista nevarnost, ki preti zopet z novo svetovno vojno — obsežnejšo in ljutejšo kakor je bila zadnja. Vse to so sadovi kapitalizma. In tako dolgo, dokler imamo velike finančnike in magnate, ki posedujejo ali kontrolirajo tovarne, mline, železnice, banke in naravne zaklade, bodo delavci odvisni od tega razreda — in s tem v zvezi so odgovorni za iskanje tujih trgov za povečanje lastnikovih profitov.

Jo, jo, kako je hudo!

K. T.

Postaven fant je šel na veselico v Kalamazu, se lepo počesal in silil v dekleta. Odbijale so ga, se mu smejale in brile norce za njegovim hrbtom.

To so ničvredne ženske, je dejal fant. Drugod so drle za menoj. Dve sta se že ubili radi mene, tretja pa mi je nedavno pisala, da se kmalu ubije, če ne pridem k nji. Tukaj so pa take putke! Pogledal se je v ogledalo, dvignil kozarec in se ozrl po pivcih, češ, kdo izmed vas je tako lep in privlačen kakor jaz.

Jedel je človek v restavracijah, in jamral, da se bo oženil ker je doma vendar boljše hrana kakor v takihle jedilnicah. Jamral je nad svojim želodcem in klet ves kontinent, ker je tako pokvarjen, da se niti ne spomni na njegovo vas, kjer nima nihče spriženega želodca. Spil pa je vse, samo da je teklo. Čim močnejše, tim boljše. Vselej, kadar ga je žledec posebno zabolel, in to je bilo mnogokrat, se je šel "zdravit". Izvedel je za skrivno klet, kjer se je dobilo posebno močno žganjico. Kupil je stekleničico in jo izpraznil za vogalom. Do doma je še prišel. Kaj pa ti je, ga je vprašal sostanovalec. Ta prokleti žledec — naj vrag vzame ameriške restavracije. Zjutraj ni več vstal. Poklicali so policaja, ta je telefoniral pogrebniku, in ena žledčna tragedija je bila končana. Druge se nadaljujejo.

Poznal sem možicelja, ki je vsaki dan preklinjal Evo, ker je zapeljala moškega, in namesto da bi ona trpela, je morel iti moški v fabriko in majno. Baba je hudič, je ponavljal. Kadar pa je bil posebno razjarjen, je klet tudi Mater Božjo, katero je obdolžil, da je rodila Odrešenika samo za jude. Zvečer, predno je šel spat, je Marijo vselej prosil odpuščanja, in ji pojasnjeval, da jo je žalil v jezi.

Eve ni nikoli prosil odpuščanja. Ona ni bila svetnica, je rekel.

Ob nedeljah zvečer je naš možicelj nekam zahajal. Vračal se je okrog polnoči, včasih dobre, včasih slabe volje. Nekega nedeljskega večera je prišel malo preje kakor po navadi. Ti prokleta Eva, je rentačil, plačal sem ji, pa je rekla, tukaj v veži me počakaj, potem greva takoj, pa se hudič babji ni več vrnil. Dolgo je mrmral in ni utihnil preje dokler ga ni eden boarđerjev potisnil na posteljo in mu rekel, ne brenči, osel!

Mešetarstvo lobbyistov v ameriških zbornicah.

V kongresu Zedinjenih držav so poslanci "razdeljeni" na dve stranki: republikansko in demokratsko. Enako v legislaturah. Namreč, izvoljeni so eni na listi prve in eni na listi druge stranke. Programi obeh so v bistvu enaki, in obe sta kapitalistični. Kandidate obeh podpirajo eni in isti interesi. Reedova preiskava v Illinoisu je to posebno pokazala.

Kongresniki in senatorji gredo v Washington kovati zakone. Ljudstvo jim je poverilo veliko moč. Ali gospodje poslanci nimajo v mislih ljudskih interesov. Glasujejo kakor piha veter interesov, kateri so jim omogočili nominacijo in jih finančno podprli v kampanji.

Vendar pa so poslanci v nekaterih zadevah manjše važnosti tudi svobodni. Včasih jim interesi puste sprejeti kak navidezno zelo koristen zakon, in take zakone sprejemajo zato, da se socialistična misel, in s tem socialistična organizacija, ne širi prehitro. Da pa ljudstvo vidi kako posamezniki glasujejo, je v vežah washingtonskih zbornic, in ravno tako v legislaturah, vse polno lobbyistov. Eni so plačani od trustjanskih korporacij, in ti so najvplivnejši. Kajti kadar dajejo instrukcije, jih morajo poslanci ubogati. Izjem je malo. Nekaj lobbyistov imajo tudi unije, katere potrošijo v ta namen velike vsote. Unijski lobbyisti nagovarjajo poslance, naj pristopijo v vrste "prijateljev delavstva" ter glasujejo za postave, katere so v interesu delavskega ljudstva. Kot omenjeno, zbornica včasih sprejme kakšno tako postavo, in med unijskimi lobbyisti zavlada veliko veselje, češ, glejte, kako velikansko zmago smo dosegli z našo "nestrankarsko taktiko".

Propagatorji prohibicije so potrošili milijone za lobbyiste, predno je bil sprejet 18. dodatek, in potem so jih obdržali v Washintonu, da pazijo na to velikansko "pridobitev". Marsikakšen poslanec, ki je govoril v prilog prohibicije, je čital govor ki so mu ga napisali prohibicionistični lobbyisti; in čital ga je, ker so ga plačali za to delo. To je prišlo na dan šele nedavno, ko posebna senatna komisija raziskuje poslovanje Protisalske lige.

Čikaška Tribuna poroča, da nekaj reformističnih organizacij, katerih namen je napraviti iz človeka svetnika vsaj ob nedeljah s pomočjo postav, ako jih drugače ni mogoče, potrošijo za svoje lobbyiste okrog tri milijone dolarjev letno. Kje so druge organizacije, unije in trusti! Te vrste mešetarstva ni nikjer na svetu toliko kakor v tej deželi. V večina drugih dežel ga sploh ni. In tudi tukaj poneha, kadar bo ljudstvo nehalo "nagrajevati" s službami posameznike in se oprijelo programov.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Sotrudnike in tajnike ter druge ki pošiljajo dopise in naznanila prosimo, da naj ne odlašajo do zadnjega dne, ako hočejo, da je stvar priobčena v tisti številki lista kateri je namenjena. Pondeljek je zadnji dan za vse tako gradivo. Če ga dobimo pozneje, je priobčeno šele naslednji teden — ako ni prepozno. Prosimo, vpoštečajte to.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

AKTIVNOSTI KLUBA ŠT. 1, J. S. Z. — NAŠA PRIHODNJA DRAMSKA PREDSTAVA.

CHICAGO, ILL. — S prihodom jeseni se prične za klub št. 1 JSZ. običajna sezona notranjega dela. Agitacijo bomo podvojili. Neš pevski zbor "Sava" bo priredil koncert kakršnega še ni priredil noben slovenski pevski zbor v Chicagu. Dramski odsek kluba bo dal predstave prvega reda.

Redne vaje pevskega zbora "Sava" se vrše vsaki torek zvečer v dvorani SNPJ. Ako vas veseli petje in ste pevec, ali ako mislite postati pevec, se prijavite zborovemu tajniku takoj na prihodnji vaji. Članom pa: prihajajte redno k vajah, kajti koncert je blizu. Le ako se boste vestno udeleževali vaj, boste vsi v stanju nastopiti v zboru na dan koncerta in peti. Namreč peti, ne pa skaziti petje. Učitelja imamo da boljšega želeli ne moremo. Priliko imamo učiti se petja v domačem zboru. Izrabimo jo.

Našemu ženskemu svetu v Chicagu: Morda katera izmed rojakinj pevk še ne ve, da je zbor "Sava" mešan pevski zbor. Kot tak bo prvič nastopil na svojem prihodnjem koncertu. Pridite v torek večer v dvorano SNPJ., ako ste pevka ali ako hočete postati, in se vpišite med aktivne članice zbora.

Naša prihodnja dramska predstava bo v nedeljo dne 24. oktobra v dvorani SNPJ. Vprizorjena bo igra "Hrbtenica", katero je spisal Ivan Molek. Igra ima tri dejanja, prolog in epilog. Je polna življenja. Ima slovenski boardinghouse, sitno gospodinjo, dobrega "borderbosa", ljubosumno deklo, domačo hčer, pobožne, brezbrizne in napredne boardarje, stavkarje in stavkokaze ter harmonikarja ki je ne samo godec, ampak tudi naprednjak. Videli boste kompanijskega bosa kako vabi na delo in grozi stavkarjem, podana vam bo slika, kakršno naredi v premogarski naselbini eksplozija, sledili boste rajanju, prepirom, veselju, debatam in ljubavnim spletkam. Igra je spisana s posebnim ozirom na SNPJ. in pričakujemo, da poseti to prirediteljev do tisoč članov te organizacije.

Vstopnice se dobe pri članih in članicah kluba in v uradu "Proletarca". Vstopnina kot običajno 75c za osebo.

V nedeljo dne 5. decembra bo imela "Sava" svoj prvi koncert, od kar je pridružena klubu. Izvajala bo ves koncertni program s svojimi močmi. Na sporedu bo tudi krajša igra s petjem, prirejena nalašč za ta koncert "Save".

Režijo za prvo igro v tej sezoni na našem odru vodi Andrew Kobal.

S kooperacijo članov in članic kluba bomo tudi v tej sezoni ne samo dosegli uspehe ki smo jih imeli v prešli sezoni, ampak jih prekosili, ker šteje klub št. 1 JSZ. več članov in članic kakor pred letom dni. Več članov pa pomeni več moči za delo v področju kluba
P. O.

Koliko ste v vaši naselbini storili za pojačanje socialistične stranke? Koliko za razširjenje njenih glasil, med njimi "Proletarca"?

USPEŠEN PIKNIK KLUBA ŠT. 118, J. S. Z.

STRABANE, PA. — Klub št. 118 je nameroval prirediti piknik za svoje članstvo in prijatelje v nedeljo 29. avgusta na farmi sodruga Albin Karničnika, ker pa je vladalo zanj širše zanimanje, smo sporočili da so nam vsi dobrodošli v našem krogu.

Udeležba je bila obilna in zabava prvovrstna. Uspela je največ zato, ker je vladalo med posetniki v resnici najboljše, prijateljsko razpoloženje.

Zasluga za uspeh gre vsem tistim, ki so bili na razpolago za dovažanje izletnikov na pikniški prostor s svojimi avti, našim ženskam in vsem, ki na priredbah zavijajo rokave ter strežejo, da zadovoljijo udeležence.

Ob tej priliki je treba izreči priznalno besedo sodrugu Albinu Karničniku in njegovi soprogi, ki sta nam dala na razpolago za piknik svoj prostor in se ves dan trudila, da so bili ljudje čim zadovoljnejši in da je imela priredba boljši uspeh. Darovala sta klubu tudi razne dobrrote, ki se jih prideluje na farmi in pridejo prav gladnim in žejnim. S tako kooperacijo je mogoče doseči marsikaj.

Hvala vsem, ki so pomagali, in ravnotako udeležencem piknika.

Občinstvu se ob tej priliki priporočamo, da pride na našo vinsko trgatavo, ki jo priredimo v tej naselbini. Pobrobnosti bodo razvidne iz oglasa.

V fond za povečanje "Proletarca" smo na omenjenem pikniku nabrali \$23.60; vsoto smo takoj odposlali in bo objavljena v tožadnem izkazu v "Proletarcu". Te prispevke so nabirali Paul Česnik, B. Jerant in J. Terčelj. — P. O.

PITTSBURGH COAL KOMPANIJA V BORBI PROTI PREMOGARJEM.

MOON RUN, PA. — Buržvazna morala je, da so pogodbe svete, ki se jih ne sme prelomiti. V prešlih par letih pa smo videli, kakor gotove premogovniške družbe kršijo pogodbe z unijo, neunijski rovi pa jim v boju proti uniji pomagajo. "Operatorji" v unijskih okrožjih se izgovarjajo na konkurenco v W. Virginiji in sploh v vseh krajih, kjer so rovi obratujejo po sistemu odprte delavnice.

Med kompanijami, ki sistematično znižujejo plače, slabšajo delovne razmere v rovih in operirajo kjer morejo s stavkokazi, je na prvem mestu mogočna Pittsburgh Coal kompanija. Ona računa, da bodo majnarji rajše delali za vsako plačo kakor pa da bi bili brez dela in — jela. Odprli so po tem pravilu svoje rove na Libraryju in na delo vabijo svoje prejšnje delavce s pisemsko propagando. Delajo zanjo večinoma skebi, ki so prišli iz drugih krajev in žive v kompanijski vasi.

V Moon Runu so rudarji, ki so delali za omenjeno kompanijo, na stavki, ako jo hočemo tako imenovati, že nad leto dni. Kompanija je prelomila pogodbo z unijo in izjavila, da bo svoje rove obratovala na podlagi lestvice iz leta 1917. Rudarji so takoj pustili delo in naznanili kompaniji, da se vrnejo samo pod pogojem, ako se bo držala pogodbe, ki jo je napravila z unijo. Kompanija je dobila stavkokaze, kolikor jih je pač mogla.

Pred dvema meseci je izgnala rudarje, kateri se

niso hoteli vrniti na delo pod njenimi pogoji, iz svojih hiš in mizerija med brezposelnimi je toliko večja. Kaj početi? V poletju se v lepem vremenu še kako prebije na prostem četudi smo vajeni hiš, toda kam s skromnim pohištvom, kam v dežju, če ni strehe?

Posvetovali smo se in z bratsko solidarnostjo smo se lotili dela ter si zgradili svojo "kempo". Lokal 260 U. M. W. je nam oskrbel les, rudarji pa so storili ostalo. Zgradili so vrsto barak, ki imajo ene po dva in ene po štiri sobe. Niso to nikakršne vile, ampak barake, kakor jih imenujemo, toda imajo streho in so boljše kakor da bi živeli na prostem, ali v šotorih, ali pa bili prisiljeni sprejeti kompanijske diktate.

To kar se dogaja v Moon Runu se dogaja v marsikakšni "kempi" v teritorijah, kjer se koplje premog. Kompanije hočejo potisniti premogarje v največjo odvisnost od milosti bosov in v razmere, ki ne bodo dostojne delavca ki koplje bogastva za druge. Veliko je treba pretrpeti, toda hlapci nočemo biti. — *Majnar.*

ŠUMINA SPET ZAŠUMEL.

PUEBLO, COLO. — Naznanjam vam pretresljivo vest, da je don Gabrijelo Šumina spet zašumel. To pot je hud na "Prosveto". "Mislim sem jo še naročiti," pravi, "a sem se premislil in poslal tiste dolarje 'D.S.', ker bom 'Prosveto' vseeno čital pri drugih." Tako naš Šumina izvršuje svojo revolucionarno dolžnost. Pravi, da je zelo slabo vplivalo na njegovo rahlo srce napadanje Prosvete na sovjetsko Rusijo. "I kaj pa je bilo takega, Gabrijel?" — "Ali nisi bral? 'Prosveta' piše o preganjanju socialistov v sovjetski Rusiji." — "To vendar ni napad na sovjetsko Rusijo! Če je to napad, potem je vsaka stvar napad." — "Kaj ti veš. Tisto je bil napad na sovjetsko Rusijo — seveda je bil, kaj ti veš kaj je napad!" Tako šumi naš don Gabrijelo in težko je njegovi duši.

Tudi bivši član glavnega odbora SNPJ. naš Pečnik, naše gore list, je dal dolar za rešitev "D.S." No, bo že počasi. — *Old Timer.*

ALI STE ŽE GLASOVALI?

Volitve v odbore JSZ. bodo zaključene dne 19. septembra. Tajništvo je razposlalo glasovnice vsem klubom takoj ko so se volitve pričele. Kdor izmed članov glasovnice ni še dobil, naj vpraša zanj tajnika, ali pa pride na sejo, če se bo vršila pred zaključkom volitev dne 19. septembra. V nasprotnem slučaju dobite glasovnico pri tajniku. Izpolnite jo, podpišite, in mu jo vrnite.

Apeliramo na odbore klubov, da razdele glasovnice vsem članom, ker je naša želja, da se udeleži glasovanja čim večji odstotek članstva. Rezultat glasovanja pošljite tajništvu po omenjenem datumu na eni glasovnici. Če bodo vsi člani glasovali že prej, lahko rezultat pošlje takoj po završitvi glasovanja.

Tajništvo JSZ.

SODRUGOM IN SOMISLJENIKOM V COLLINWOODU.

Seje kluba št. 49 JSZ. se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu ob 9. dopoldan v Kunčičevi dvorani, Waterloo Rd. Vse tiste ki simpatizirajo z našim gibanjem vabimo v naš kong. Sodrugi, agitirajte za pojačanje klub! Udeležujte se redno sej, kajti agilnost organizacije je odvisna od agilnosti članov. — **TAJNIK.**

Kadar ima vaše društvo ali klub priredbo, oglašajte jo v "Proletarcu".

Resnim in pametnim za smeh in kratek čas.

Jugoslovanska svobodomiselna organizacija in njeni ljudje.

Prva točka III. člena nove jugoslovanske svobodomiselne organizacije, ki obstoji šele na papirju in jo drugje, če jo bo ustanavljal "sedanji urednik" bivšega svobodomiselnega glasila, nikoli ne bo, se glasi:

"Vstop v to organizacijo (Jugoslovansko svobodomiselno Zvezo) je odprt vsem ameriškim Jugoslovanom obojega spola, ki . . . se zavežejo, da ne bodo nikoli niti z besedo, niti z dejanjem ljubimkovali s klerikalizmom."

To točko in vsa pravila, ki so priobčena v "G.S." z dne 3. septembra, je napisal "sedanji urednik" Zvonko. Ako nova svobodomiselna organizacija ta pravila, predlagana "po Zvonkotu", sprejme, tedaj predlagatelj ne bo mogel postati član nove svobodomiselne zveze, ker s klerikalizmom še ljubimkuje in je v preteklosti bil vanj naravnost zaljubljen. Poglejte npr. "Amerikanskega Slovenca", ki ga je urejeval potem ko je dal slovo "Glasu Svobode" in svobodomiselstvu. A to še ni vse. Frančiškan Zakrajšek in Zvonko Novak se osebno zelo dobro poznata. Zakrajšek pravi, da ni še nikoli iskal Zvonkove naklonjenosti, medtem ko je Zvonko iskal frančiškanske naklonjenosti. Dali so mu delo pri uredništvu koledarja Ave Maria, ampak to so stvari, na katere se nova slovenska svobodomiselna organizacija ne bo ozirala. Kako naj se, če pa je njen ustanovitelj ista oseba ki je ustanovila "fajfarski klub" z namenom da v znamenju dima zgradi slovenski narodni dom v Chicagu. Tisti klub in narodni dom sta še sedaj samo v dimu in čaši. Taka usoda čaka tudi najnovejšo "svobodomiselno" Zvezo.

Službe, službe, službe.

"Glas Svobode" se spodtika ob "službe", ker so njegovemu uredniku samo službe v mislih. Hudo mu je, ker bo Frank Farrington imel pri novih gospodarih \$25,000 plače na leto in si misli: Kako da jaz ne pridem nikamor od \$40 tedenske plače, dasi sem učen in napredaj, uu-u-f-f! (po indijansko). Spomnil se je nato še starega kraja, pa se je razjezil nad Antonom Kristanom, "ki ga stranka socijalnih demokratov ni izključila . . ."

Zvonko se moti, a to je njemu vseeno. Anton Kristan dolgo ni bil član socialistične stranke in ne aktiven v organizaciji, ostal pa je aktiven zadružnik in kar je pisal v liste med tem časom, je pisal kot socialist. Niti se ni prodal kakšni kompaniji ne za sto ne za pet niti za milijon dinarjev.

Zvonko se je po "okrcanju" Antona Kristana spomnil še New Yorka in napisal sledeče:

"Etbin Kristan je tudi obrnil hrbet svoji stranki ter stopil v vladno službo. Zajčja togota bi storila prav nekaj takega, če bi se ponudila kaka taka prilika. Pa se ne. Kajti taki puhloglavci so dobri edinole za tam, kjer so."

Torej so taki "puhloglavci" dobri vsaj za tam kjer so, medtem ko učeni Zvonko Noyak ni dober za nikamor. Delal je že za razne gospodarje, in vsi so ga odslovili. Izmed vseh faliranih študentov, katere

je izbljuval stari kraj v Ameriko, je on edini, ki je vsa komur naprodaj. Pa ga vendar povsod odslove. Je pač slabši kot so "puhloglavci".

Kdo je že bil, ki je moledoval za vladne službe?

Zvonko Novak očita drugim vladne službe. Iskal jo je na jugoslovanskem konzulatu v Chicagu od kar je ustanovljen. Nadlegoval je konzula tako zelo, da mu je službo že obljubil. To je pripovedoval okoli Zvonko Novak sam. Vsakdo, ki ga je hotel poslušati, je moral izvedeti, da bo postal on prvi slovenski uradnik na čikaškem jugoslovanskem konzulatu. Jugoslovansko vladno službo je iskal takrat, ko je bila tista vlada najbolj reakcionarna, najbolj "krfska" in najbolj v skladu s karakterjem kakega Zvonkota. A dogodilo se je, da ga vseeno niso — rabili.

Potem je poskušal z ameriško vladno službo. Ponujal se je za tolmača na pošti, in če bi bila vojna, bi ga najbrž sprejeli za špijona, ki bi denunciral take liste kakor je "Proletarec". Med vojno je to nelepo delo izvrševal poleg clevelandskega Lojzeta neki duhovnik z imenom Kebe. Ali ker cenzura sedaj v tej deželi kar se tiče listov ni toliko v modi, so mu dali neko drugo delo, ki mu pa tudi ni šlo. Pohvalil se je, da je dovršil "advokatske študije" in postal odvetnik. Toda kaj hoče svet s takim odvetnikom! Tudi če bi res bil in bi imel pravico nastopati na sodiščah kot zagovornik, kedo pa bo najel advokata o katerem ve da bo tožbo z njim gotovo izgubil? Ker ni za nikamor, je prišel za urednika v kraj, ki je tudi za nikamor. "Glas Svobode" je že leta njegovo zatočišče, kadar je v stiskah. Bil je tam že večkrat odslovljen, a ga sprejmejo nazaj kar ni drugega ki bi prevzel "njegovo mesto".

Novi odrešenik proletarijata.

Prodani urednik besni tudi proti socialni demokraciji; v "razkrivanju" njene "gnilobe" je pričel pridno tekmovali s Chas. Novakom, s katerim sta zaveznika, tajna namreč, ker se bojita — LUČI.

V "G.S." z dne 31. avgusta je zabeležil v daljšem članku proti socialni demokraciji tudi sledeči izrodek svoje bolne domišljije:

"Sedanja socialna demokracija je nadvse potrebna kapitalizmu. Brez nje bi leta ne mogla (ne mogel?) stremiti tako uspešno za svojimi uničevalnimi cilji. Brez nje bi šla cerkvam salamensko slabo trda, in brez nje bi svet ne imel takozvane rdeče milice, ki jo pravkar organizira po fašistovskem in kapitalističnem vzorcu avstrijska socialna demokracija. . . Socialni demokratje so postali obesek delavstvu sovražnega kapitalizma."

"Čudo božje," bi zapisal Cankar. Kdo si, ki rešuješ proletarijat pred tem obeskem? O, vidim te, ti si torej? Koliko ti plačajo za to delo? Seveda, radi oglasov ki jih dobivate od velikih čikaških public utilities je potrebno, da svojim gospodarjem pokažete svojo "spretnost" v odreševanju proletariata.

"Samo ena častna izjema".

SNPJ, ima v svojem glavnem uradu vendar vsaj eno osebo, ki je dobra in dela za SNPJ. Tako pravita S. Zinič, Chas. Novak, in sedaj tudi Zvonko Novak. V "G.S." z dne 31. avgusta piše, da je ves urad pod demagogijo čikaških pipcev (torej ne Pepeta s pipcem? Škoda!), kar je za jednoto silno slabo. "Samo ena častna

izjema je tamkaj," piše nadalje. "To je sicer zelo žalostno ali povsem resnično. In tista častna izjema je zli kliki kakor trn v peti. Dokaz: suspendiranje cellega društva radi tistega nevšečnega trna."

Pa je res škoda in nečastno za organizacijo, ki ima v uradu samo eno "častno izjemo". Kako ugledno bi bilo, če bi imela vsaj tri. Mar ne bi bilo v ponos SNPJ., če bi gospodarili v njenem glavnem uradu Zvonko Novak, Chas. Novak in S. Zinič? Tako se mi zdi, da bi ti trije tudi sedanjo "častno izjemo" kvitali in najeli kakšno drugo še bolj "častno izjemo".

Meni bi se za malo zdelo če bi me hvalila Zvonko in Chas. Novak, oziroma Bartulović, in da povem po pravici, nekaj vseeno ni prav. Čudno je, da hvalijo "častno izjemo" v svojih listih nečlani SNPJ. —

Delavsko gibanje v Sloveniji pred tridesetimi leti.

Pred tridesetimi leti je bilo delavsko gibanje v jugoslovanskih deželah bivše Avstrije še v povojih, oziroma kar ga je bilo, so ga tvorile razne krajevne organizacije, ki med seboj niso bile v nobeni organični zvezi. Tiste čase časopisje še ni bilo razvito, delavsko pač najmanj. In pa kontrola nad delavcem! Vsak shodič je moral biti več ali manj skrit, ali pa so ga oblegali špijoni, policaji, orožniki in umevno, biti je moral navzoč tudi vladni komisar. Kdor je hotel tisto dobo stati v prednjih vrstah, je moral biti v resnici pogumen, kajti ni bil samo v nevarnosti pred oblastmi, ampak tudi pred zapeljano, nevedno rajo, ki jo je bilo z lahkoto nahujskati proti socialistom. Socialistični agitator se takrat ne bi mogel izogniti ječam in preganjanjem, tudi če bi poskušal.

Danes je v tem oziru veliko več svobode. V nekatere deželah lahko govoriš za revolucijo kolikor hočeš. Ko se oblastim zdi takega govorjenja dovolj, navadno prično s progono, ki pa ne zadenejo toliko kričave hujskače kakor tisti delavski pokret, kateri jim je najbolj nevaren. Vsa povojna zgodovina potrjuje, da je reakcija v svojem navideznem boju proti "komunistom" v resnici naperila svoje osti proti socialističnemu pokretu in strokovnim organizacijam.

Jugoslovanska socialno demokratična stranka je bila ustanovljena l. 1896. Eden vir trdi, da se je prvi ali ustanovni strankin zbor vršil 28. in 29. junija omenjenega leta, medtem ko pravi "Naprej", da se je ustanovni zbor vršil dne 25. in 26. decembra 1896 v tujski sobi v prvem nadstropju Virantove hiše (sedaj palača poštne direkcije) na Sv. Jakoba trgu v Ljubljani. Prvi oziroma ustanovni zbor so sklicali Melhior Čobal, France Železnikar in Jože Petrich, ki mu je tudi predsedoval. O tem je še skoro vsa korespondenca ohranjena. Osrednjo eksekutivo na Dunaju je zastopal na ustanovnem zboru sedanji urednik "Prosvete" Jože Zavertnik, hrvatske sodruga pa pokojni Ivan Anec, ki je bil tedaj na poti v London. Od drugih znanih še živelih osebnosti so prisostvovali temu zboru, večinoma kot gostje: Berdajs, Brozovič, Kocmur, Pavliček, Praček, Prepeluh in drugi.

Eden najpomembnejših takratnih manifestov stranke je bil objavljen v prvi številki "Svobode", ki je bila začela izhajati po enkrat na mesec, dočim je izhajal "Delavec" po dvakrat, da se je stranka izognila plačevanju časopisnega kolk po 2 vin. od izvoda.

Pobudo za sklicanje ustanovnega zbora je dala ljubljanska krajevna politična organizacija, ki ji je

stal na čelu slaščičarski pomočnik pri Kirbischu, Gotthard. Po potresu l. 1895. je bilo namreč prišlo v Ljubljano poleg tisočev furlanskih zidarjev na stotine drugih profesionistov iz Gradca, Celovca, največ pa z Dunaja. Politično najagilnejši med njimi so bili pleskarji, sobni slikarji in štukaterji. Po ustanovitvi stranke je prešlo vodstvo ljubljanske politične organizacije v roke Jožeta Petriča, vodstvo stranke pa Franceta Železnikarja. Od drugih markantnejših osebnosti one dobe naj bodo omenjeni Bartl, oba Brozoviča, Drofenik, Grundner, Hiteje, Kmetetz, Kordelič in Zadnik.

Važno ulogo sta tedaj igrala politično društvo "Bodočnost" in Splošno delavsko napredno-izobraževalno podporno društvo za Kranjsko v Ljubljani, ki je imelo več podružnic in nad 1000 članov. Slednje društvo je poslovalo skoro samo nemško; šele od leta 1897. dalje so zapisniki nemško-slovenski. Drugi strankin zbor se je vršil že naslednje leto istotam pod predstvom Železnikarja in tovarišev.

V početku so bili glavni socialistični organizatorji večinoma obrtni delavci in rudarji. A kmalu so se med njimi uveljavili tudi intelektualni delavci, med katerimi je zastopal Etbin Kristan najčastnejše mesto. Razni pisatelji, med njimi njih prvak Ivan Cankar, so postali člani socialno demokratične stranke. Na združenem polju se je izmed vseh najbolj uveljavil Anton Kristan. S časopisjem pa stranka ni imela posebnih sreč. Izdajala je od časa do časa dnevnik, tednike in mesečnike, ali gospodarsko močno ni bilo nobeno njenih glasil. Izhajala so, prenehala ko ni bilo več mogoče zmagovati bremen, in nato so bila s trudom ustanovljena nova, ki jih je čakala enaka usoda. Socialistični časopisje v Sloveniji je danes šibkejša kakor je bilo v letih pred vojno in nekaj let po vojni.

Leta 1914 je bila Jugoslovanska socialno demokratična stranka že močna organizacija, ki je imela v svojih vrstah skoro vse industrialno delavstvo slovenske in hrvatske narodnosti na jugu Avstrije, in tudi precej malih kmetov. Za časa prevrata in par let po vojni je predstavljala že veliko silo, in klerikalni prvaki so se pričeli bati, da postane odločujoča. Potem so prišli razdori in posledice razdorov. Danes se zopet združuje, združevalno delo pa je veliko težje delo kakor razdruževalno.

Ob tridesetletnici socialističnega gibanja v Sloveniji stoji mnogo sodrugov veteranov, ki so bili v prvih vrstah od početka in še dolgo potem. Marsikdo izmed njih je razočaran, razočaran posebno zato, ker današnji svet tako težko pojmuje boje v preteklosti, napore, ki so bili naporji v najširšem in najožjem pomenu besede.

Zgodovina socialističnega gibanja v Sloveniji se mora opisati v knjigi. Potrebno je, da se tako knjigo izda. In da se dobi sodruga, ki bodo znali pisati zgodovino svojega pokreta tako kakršna je v resnici.

Jugoslovanska socialna demokracija ima za seboj tako pestro zgodovino, da ne sme ostati razkopana v listih in arhivih. V svojih vrstah je imela stotine borcev, ki so ji bili in ji bodo vedno v čast. Imela je intelektualne delavce prvega reda; imela je združne delavce prvega reda. V dobi preizkušnje je bila preizkušnja močnejša kakor pokret, zato ji ni bil kos. Ni pa padel, niti se ni zrušil. Socialistična ideja je zdrava in močna kakor je bila. In je mlada. V Sloveniji in drugod v Jugoslaviji se gradi novo, prerojeno socialistično gibanje, ki bo trdnjše, veličastnejše od prejšnjega. Na pogorišču se dviga nova zgradba.

KNJIŽEVNI VESTNIK.

"YERNEY'S JUSTICE".

"Hlapec Jernej in njegova pravica" je prva knjiga iz zbirke del Ivana Cankarja, ki je izšla v angleškem prevodu pod gornjim naslovom v založbi Vanguard Press v New Yorku. Prevel jo je Louis Adamič v San Pedru, Calif. Knjiga ima zelo lično vezbo in tisk. V predgovoru ima kratek životopis Ivana Cankarja in seznam nekatereh njegovih večjih del.

O prevodu samem bomo pisali v eni prihodnjih števil.

Cena knjigi je samo 50c, ker Vanguard Press ne zalaga knjig radi profita ampak zato, da spravi v svet najboljše književna dela. Je subvencionirana ustanova, in če se ne motimo, je ta knjiga ena prvih, ki jih je izdala. Mlademu prevajalcu čestitamo na uspehu.

Naj omenimo, da se knjigo "Yerney's Justice" lahko dobi v zalogi "Proletarca" po isti ceni kakor pri založništvu, do katerega smo se obrnili, ker želimo da se je čim več razpeča med ljudstvo, in pri tem delu računamo na sodelovanje naših čitateljev. Ako bo namreč ta knjiga našla zadosten odmev, bo ustvarjen pogoj za nadaljna izdanja Cankarjevih del v angleščini. Naročite po par knjig skupaj in jih razprodajte kjerkoli mogoče.

"ZOVU ME DRVODJELJA"

je naslov hrvatskega prevoda Upton Sinclairjeve knjige "They Call Me Carpenter". V hrvaščini jo je izdala Hrvatska Bratska Zajednica, Pittsburgh, Pa. Prevedel jo je Vinko Šolič. Sinclair opisuje v tej knjigi drugi Kristov prihod na svet, oziroma v Los Angeles, kjer je skušal širiti svoj nauk kakor pred dvema tisočletji, toda so ga pričeli kmalu preganjati, ga vlačiti po ječah in ga zatajili vselej, ko jim je zatrjeval, da je On tisti, katerega slave in molijo pred altarji. Prosvetni odsek HBZ. je s tem prevodom pripomogel čitajoči hrvatski publiko do dobre knjige, prav take kakršno ljudstvo potrebuje čitati. Naslov H. B. Z. je 1012 Peralta St., N. S. Pittsburgh, Pa.

CANKAR V ČEŠKIH PREVODIH.

Ako bi hoteli podati samo pregled vseh prevodov iz Cankarja v češčini, bi bilo treba za to precej časa in prostora, kajti ne bo dolgo in bodo imeli Čehi vsa

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad S. Lawndale Ave., vogal W. 26th St.
Stan 2316 S. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 7 do 9 zvečer.

Pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI.
Naročite si dnevnik
"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.
Ustanavljajte nova društva. Deset članov (ie) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Cankarjeva dela v svojih prevodih. Nešteto teh prevodov se izgubi v raznih podlistkih. Poleg dr. Vybiralca, Strakatega i. dr. je posebno marljiv prevajatelj Cankarjevih del prof. Měrka v Košicah na Slovaškem, ki je prevedel doslej sledeče knjige: Volja in moč, Gospa Judit, Bela krizantema, Nina, Ob zori, Hlapec Jernej, Milan in Milena. V slovaščini je izšlo od istega prevajalca nekaj črtic iz "Mojega življenja" pod naslovom "Mladost". Prevodi prof. Měrke se odklikujejo po lepem, lahkotnem jeziku, ki po ritmu precej dosega Cankarjev jezik. Prevodi so izšli pri Bučku v Prostějovu.

"L. Z."

"THE SPOKESMAN'S SECRETARY",

spisal Upton Sinclair, sto strani, trda vezba. Ta naj-novejša Sinclairjeva knjiga opisuje dekle, ki je prišla "naprej" iz predmestja plinaren v Camdenu, New Jersey, v glavno mesto Zedinjenih držav, kjer je dobila službo čistilke nohtov v Elite Beauty parlorju. Seznanila se je tako z gospodi, in eden teh je bil tajnik "spokesmana", ki je "velika glava" na visokem političnem mestu. Tako je to dekle dobilo vpogled za kulise vladne gospode, svoje vtiske pa opisuje v pismih svoji mami. Knjigo toplo priporočamo. Stane vezana v platno \$1.25. Ker je pisana v satiričnem stilu, bo čitateljem toliko bolj ugajala. Pisatelj Sinclair se poslužuje tega

načina v mnogih svojih knjigah, da predoči čitateljem hibe te družbe v čim poljudnejši besedi.

THE SOCIALIST LABOR PARTY AND THE THIRD INTERNATIONAL

je brošura, ki je izšla v založbi S. L. P., P. O. Box 1076, City Hall Sta., New York. Brošura dokazuje, da zastopa S. L. P. pravi marksizem, in kdor nasprotuje nji, nasprotuje marksizmu. Cena knjižici je 10c. Dobi se jo na gornjem naslovu.

DRUGE KNJIGE IN REVIEJE.

"The Evolution of Socialism in Czechoslovakia," izdala češkoslovaška socialdemokratska delavska stranka, Praga. Opisuje za angleško govoreči svet zgodovino delavskega gibanja na Češkem s stališča socialističnega zgodovinarja. Prejeli smo jo nedavno. Izšla je l. 1924.

"Istorijski materijalizam", prevod s nemč. Šid, Jugoslavija, 1925. Ta knjiga, obsegajoča 120 strani, je izšla v založbi socialističnega lista "Pravo Naroda". Tiskana je v cirilici. Stane 15 din.

"Kako se razvijao moderni svetovni nazor", je brošura (prevod iz češčine), ki je izšla v založbi istega lista kakor gornja. Tiskana je v latinici.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

FRANK GANTAR

se priporoča rojakom pri nabavi drv, premaga, koksa in peska.

1201 Wadsworth Ave. Phone 2726 Waukegan, Ill.

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za na imenitnem prostoru ležečo lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe, največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

"Ameriška zgodovina", priredil L. J. Pirc, Cleveland, O. To knjigo smo prejeli že pred par meseci, a je bila iz enega prejšnjih seznamov v tej rubriki izpuščena. Cena ji je 75c.

"Radnički pokret", socialistična revija, Sarajevo, ima v julijski številki med drugimi članke od Dragiše Lapčevića, Jove Jakšića, Živ. Cvetkovića in mnogih drugih. Vsebuje bogato gradivo in je edina jugoslovanska socialistična revija te vrste. Naročnina za inozemstvo je 120 din. Naslov, Radnički Dom, Sarajevo, Jugoslavija.

"Pod lipo", družinski mesečnik, prinaša v avgustu izdaji članke "Spominu Nikole Čajdžeja" (D. Šarašidze), "Ameriški Slovenci" (Historicus), Duhovne korenine zadruharstva (dr. E. Gruenfeld), O početkih socialističnega gibanja na Slovenskem (A. K.), Antonin Nemec (Cv. Kristan), nadalje listek, več pesmi in povesti. Naročnina za Ameriko \$1, ki jo lahko pošljete na naslov "Proletarca". Naslov mesečnika "Pod lipo" je Ljubljana, Prule št. 15, Jugoslavija.

"Razgled", slovenski mesečnik za literaturo, gledišče, glasbo, slikarstvo, film, modo, sport in družabno življenje, izhaja v Pragi. Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani in v Pragi. Prva številka je zelo dobro urejena, lepo ilustrirana in umetniško opremljena. Cena 35 centov za posamezno številko, \$3.75 za celo leto. Naslov: Razgled, Ljubljana, Križevniška ul. 6, Jugoslavija.

"Uzgajatelj", časopis za moralno i etičko popoljšanje društva, Sarajevo, Jugoslavija. To revijo izdaja pokret Miljenko Vidovića, katerega namen je, kot že

rečeno, moralno in etično popoljšavanje človeške družbe. "Uzgajatelj" je obsežen mesečnik in ima obliko ameriških magazinov. Tiskan je v latinici. Naročnina 100 din. na leto. Naslov: Sarajevo, Jugoslavija.

TVOJ SINKO IN TVOJA HČERKA.

Počitnice so prošle, in tvoj sinko in hčerka sta se vrnila v šolo. Pomnite, da odvisi bodočnost dežele na pravilni in dobri oskrbi otrok. Starši imajo veliko odgovornost v vzgoji in oskrbi otrok, v razumevanju njihovih potreb in v prilagajanju njihovih življenj za dobrobit naroda. Rojstna

pravica vsakega otroka je zdravje, in odgovornost za zdravje otrok leži skoro popolnoma na starših. Trinerjevo zdravilno grenko vino je velika pomoč v zdravstvu, ker se ga ima lahko vedno pri roki; odpravi slab tek, zapeko, glavobol, nemirno spanje in podobne želodčne težkoče. (1 steklenica stane \$1.25, dalj na jugu in zapadu nekoliko več.) Če vaš lekarnar ali trgovec tega zdravila nima v zalogi, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Illinois. Poskusite tudi Trinerjevo Angelica toniko!

V SOBOTO VEČER

ko prinesete svojo plačo domov, denite del vašega zaslužka na stran na obresti in tako nadaljujte vsak teden.

Tako boste postavili temelj svojemu blagostanju in udobnemu življenju v bodočnosti.

Uredite tako in prišli boste do prepričanja, da je sedaj najboljši čas za pričetek hranjenja.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

IMOVINA
\$19,000,000.00

1900 Blue Island Ave.,

Chicago, Ill.

VAŠI PRIHRANKI VLOŽENI V TEJ BANKI SO POPOLNOMA VARNI